

הכנסת

מרכז המחקר והמידע

תרגום אתרי האינטרנט הממשלתיים לשפה הערבית

מוגש לוועדת המדע והטכנולוגיה

כ"ח שבט תשס"ח
4 בפברואר 2008

כתיבה: רועי גולדשמידט

אישור: שרון סופר, ראש צוות

עריכה לשונית: מערכת "דברי הכנסת"

הכנסת, מרכז המחקר והמידע

קריית בן-גוריון, ירושלים 91950

טל': 02 - 6408240/1

פקס: 02 - 6496103

www.knesset.gov.il/mmm

מסמך זה נכתב לקראת ישיבה של ועדת המדע והטכנולוגיה בנושא "תרגום דפי המידע הממשלתיים באינטרנט לערבית – הצעה לדיון מהיר של חה"כ דב חנין", ביום 5 בפברואר 2008. דיון זה הוא חלק מעיסוקה של ועדת המדע והטכנולוגיה בנושא טכנולוגיות מידע ומחשוב, שבין היתר בא לידי ביטוי בדיוני הוועדה בנושא צמצום הפער הדיגיטלי ובנושא השימוש באינטרנט בקרב קבוצות אוכלוסייה שונות.

המסמך מציג נתונים על היקף המידע בשפה הערבית באתרי האינטרנט הממשלתיים ואת תגובותיהם של גורמים שונים בנושא, ובוחן בקצרה את מעמדה של השפה הערבית בהתבסס על פסיקת בג"ץ בעניין זה.

1. רקע

רשת האינטרנט משמשת כיום ליישומים רבים, ובהם צפייה, הורדה והעלאה של תכנים (טקסט, אודיו ווידאו), כתיבה וקריאה של דואר אלקטרוני, הזמנה וקנייה של שירותים – פרטיים וציבוריים. **ככלל, הרשת מאפשרת גישה נוחה למידע ולשירותים ללא צורך בנוכחות פיזית של המשתמשים, של נותני השירותים ושל מקבלי השירותים, ומכאן חשיבותה הרבה.**¹

באתר האינטרנט יכול גוף ממשלתי להעמיד לרשות הציבור מידע רב – הן מידע שימושי על שעות הקבלה, על אופן הפנייה אליו, על נושאי תפקידים בו ועל מספרי הטלפון שלהם, והן מאמרים ומחקרים הנוגעים לתחום פעולתו של הגוף. נוסף על כך, באמצעות אתר האינטרנט ניתן לתת שירותים לציבור ולקיים אתו קשר דו-סטרי מהיר בדואר האלקטרוני, ללא המגבלה של שעות הקבלה בגוף הממשלתי. אופן פעולה זה משפר את השירות לאזרח ואף עשוי לסייע לגוף הממשלתי לחסוך זמן ומשאבים.²

2. אתרי אינטרנט ממשלתיים בשפה הערבית

דוח מבקר המדינה 53 לשנת 2002 בחן את אתרי האינטרנט הממשלתיים. מחברי הדוח בחרו לפתוח את ממצאיהם בהתייחסות לסוגיית השפה הערבית ולקיומם של תכנים בערבית באתרי הממשלה:

"השפה הערבית היא שפתו של המיעוט הגדול במדינה ויש לה מעמד מיוחד. הביקורת העלתה כי במרבית אתרי האינטרנט הממשלתיים, ובכלל זה בשער הממשלה, לא הוצג מידע ולא ניתנו שירותים בשפה הערבית. הנושא של הצגת מידע בשפה הערבית באינטרנט הועלה בישיבת ועדת האינטרנט הממשלתית, שבה הוצג שער הממשלה, אולם לא נמצא שהוועדה או כל גוף ממשלתי אחר הציעו או קבעו נהלים בעניין זה.

לדעת משרד מבקר המדינה, מאחר שהערבית היא שפתו של המיעוט הגדול ביותר בישראל, וכדי להבטיח שוויון, לספק שירותים ראויים ולהקל את הגישה לרשויות גם במגזר זה, על הרשויות להוסיף לאתרי האינטרנט תרגום לערבית, לפחות של מידע חיוני ומידע על אופן השימוש בשירותים הממשלתיים הניתנים באמצעות האינטרנט."³

¹ מרכז המחקר והמידע של הכנסת, "נגישות אתרי אינטרנט לאנשים עם מוגבלויות", כתב רועי גולדשמידט, 10 בדצמבר 2007.

² משרד מבקר המדינה, **דוח מבקר המדינה 53 לשנת 2002 ולחשבונות שנת הכספים 2001**, עמ' 211.

³ שם.

לנוכח ממצאי דוח מבקר המדינה בנושא אתרי האינטרנט הממשלתיים נתקבלה החלטת ממשלה בק/14, מיום 6 ביוני 2003, הקובעת כך (ההדגשה במקור):⁴

א. אתרי האינטרנט של משרדי הממשלה יכללו, משנת התקציב 2004, מידע בשפות עברית וערבית, ובשפות נוספות בהתאם לצורך.

ב. צוות בראשות מנהל לשכת הפרסום הממשלתית, בהשתתפות נציג פרויקט ממשל זמין במשרד האוצר ונציגי משרדי הממשלה השונים, לפי העניין, יקבע קריטריונים לכל משרד ממשלתי לגבי הצגת המידע בשפות נוספות. בקביעת הקריטריונים יובאו בחשבון עלויות התרגום לשפות נוספות ומקורות המימון לכך. דיווח בעניין יימסר לוועדת השרים בכל שלושה חודשים.

ג. המנהלים הכלליים במשרדי הממשלה יישאו באחריות לביצוע ולתרגום החומר לשפות שונות, כפי שייקבע, באתר האינטרנט של משרדם.

ד. הערות מבקר המדינה בדוח מס' 53 יובאו בחשבון במהלך ביצוע ההחלטה.

ה. דיווח בנושא יועבר לאגף לביקורת המדינה. האגף ימסור דיווח מרוכז לוועדת השרים אחת לשלושה חודשים.

יחידת ממשל זמין במשרד האוצר פרסמה בדצמבר 2006 את מדריך הסטנדרטים לאפיון, לעיצוב, לפיתוח ולכתיבה של תוכן באתרי אינטרנט של הממשלה. במדריך מצוינים הכללים לעניין השפה, שנקבעו בהתאם להמלצות דוח הצוות הבין-משרדי לשפות באתרי אינטרנט ממשלתיים. תחת הכותרת "תרגום לערבית" נכתב במדריך הסטנדרטים כך: **"השפה הערבית היא שפה רשמית. מומלץ לפתח את האתרים והמידע בשפה זו באופן הדרגתי"**.⁵

המדריך קובע את הכללים שלהלן: יש לתרגם את דף השער של כל אתר אינטרנט ממשלתי ולסמנו בקישור בולט; **במידת האפשר**, יש להציע מדף השער בערבית קישורים לדפי מידע בערבית ובעברית; נושאים ושמות של שירותים הניתנים באתר האינטרנט יתורגמו לערבית **ובמידת האפשר** יתורגמו גם תכניהם; שמות הטפסים יתורגמו לערבית; תמצית המידע על אודות המשרד ותקציר המבנה הארגוני, לרבות שמות אנשי קשר ודרכי גישה יתורגמו לערבית; פרטי הגישה ללשכות ולסניפים של המשרד יתורגמו **במידת האפשר**; נושאי הקישורים יתורגמו, ויעודכנו הקישורים לדפים הרלוונטיים בשפה הערבית.⁶

⁴ משרד ראש הממשלה, אגף בכיר לביקורת המדינה וביקורת פנימית, **הערות ראש הממשלה לדוח מבקר המדינה 57**, מאי 2007.

⁵ מדריך הסטנדרטים לאפיון, עיצוב, פיתוח וכתיבת תוכן לאתרי ממשלה, ממשל זמין, משרד האוצר, דצמבר 2006, עמ' 68. נתקבל באמצעות דואר אלקטרוני ממר בועז דולב, מנהל פרויקט תהלי"ה ותחום ממשל זמין, משרד האוצר, 5 בדצמבר 2007.

⁶ שם, עמ' 68–69.

כפי שניתן לראות מן האמור במדריך, רוב החובות לעניין תרגום אתרי האינטרנט של הממשלה לערבית נוגעות למעשה למבנה האתר, כדי שדוברי השפה הערבית יוכלו "לקבל מושג" על המשרד ועל השירותים הניתנים בו. ואולם, לא מוגדרת חובה שהשירותים עצמם, הטפסים ורוב המידע יהיו נגישים לדוברי ערבית. חלק ניכר מן ההמלצות נוקטות לשון "במידת האפשר", ואין בהן דרישה מחייבת. מכאן כי יישומן תלוי למעשה בהחלטתם העצמאית של נציגי משרדי הממשלה.

להלן נבחן את היקף המידע בערבית באתרי האינטרנט של משרדי הממשלה.

2.1. אתרי אינטרנט ממשלתיים בשפה הערבית – ממצאים

הטבלה שלהלן מציגה נתונים השוואתיים על תרגום מידע לערבית ולאנגלית באתרי האינטרנט של הממשלה, על-פי ממצאי דוח ממשל זמין 2006, שפורסם רק לאחרונה.⁷ יש לציין, שהממצאים להלן מציגים תשובה על השאלה "האם ניתן או לא ניתן לצפות במידע באתר בשפות שנבחנו" ואינם מעידים על היקף הדפים הזמינים ועל שיעור הדפים המתורגמים מתוך כלל דפי אתר האינטרנט.

ההערות בצד שמאל בטבלה הן על-פי הערות ראש הממשלה לדוח מבקר המדינה 57 בשנת 2007.⁸

הערות	אנגלית	ערבית	
בפורטל הממשלתי יש מידע בערבית.	√	×	משרד האוצר
מעל 250 דפי מידע ו-20 פרסומים בשפה הערבית, אתר חדשות בערבית.	√	√	המשרד להגנת הסביבה
	√	√	משרד הביטחון
נעשית בחינה להעלאת אתר אינטרנט בערבית.	√	×	המשרד לביטחון הפנים
	√	×	משרד הבינוי והשיכון
קיים מעט חומר הסברה. הוכנה הצעת מחיר לתרגום לערבית.	√	×	משרד הבריאות
	√	√	משרד החוץ
עדכון שוטף של אתר האינטרנט.	√	√	משרד החינוך
	√	×	משרד החקלאות
יש הפניה למידע בערבית.	√	√	משרד המדע
	√	√	משרד המשפטים
	×	√	משרד הפנים

⁷ יחידת ממשל זמין, אגף החשב הכללי, משרד האוצר, דוח ממשל זמין 2006, באתר פורטל הממשלה: <http://www.gov.il/FirstGov/BottomNav/MemshalZamin/Report/E-Gov-Report2006>, תאריך כניסה: 4 בפברואר 2008.

⁸ משרד ראש הממשלה, אגף בכיר לביקורת המדינה והביקורת הפנימית, הערות ראש הממשלה לדוח מבקר המדינה 57, מאי 2007. בהערות ראש הממשלה על דוח המבקר מובאת תגובה על כמה נושאים שבמעקב, לרבות אתרי האינטרנט הממשלתיים.

מופעל בכמה שפות נוספות, אך לא בערבית.	√	×	המשרד לקליטת העלייה
	√	√	משרד ראש הממשלה
לא מתורגם עקב בעיות תקציביות, למעט אתר האינטרנט של שי"ל.	×	×	משרד הרווחה
במהלך 2007 תוקם ועדת אינטרנט משרדית שתבחן את הנושא.	√	√	משרד התחבורה
מופעל בכמה שפות נוספות, אך לא בערבית.	√	×	משרד התיירות
תורגמו דפים ראשיים ושולבו באתר האינטרנט. המשרד נערך לסקר צרכים.	√	√	משרד התמ"ת
	√	×	משרד התקשורת
בשנים 2007-2008 מתוכנן אתר אינטרנט גם ברוסית ובערבית.	√	×	משרד התשתיות הלאומיות
רוב אתר האינטרנט מתורגם לערבית.	√	√	המוסד לביטוח לאומי
	√	×	בנק ישראל
	×	×	בתי-הדין הרבניים
	√	×	הלמ"ס
	×	×	המרכז למיפוי
	√	√	הנהלת בתי-המשפט
	√	×	רשות המסים
	√	√	לשכת הפרסום הממשלתית
	√	√	מינהל מקרקעי ישראל
פרקים נבחרים תורגמו לערבית.	√	√	משטרת ישראל
	√	×	נציבות שירות המדינה
	√	×	הרשות לניירות ערך
	×	×	הרשות הארצית לשירותי דת
	√	√	כנסת ישראל
יש מידע בערבית על אודות המשרד, ומתוכנן תרגום של דפים נוספים.	√	√	משרד המשנה לרה"מ
	×	×	שירות התעסוקה

על-פי הנתונים בטבלה, במחצית מאתרי האינטרנט שנבדקו (18 מתוך 36) לא ניתן לצפות בדפי מידע בשפה הערבית.⁹ לעומת זאת, רק בכ-14% מאתרי האינטרנט (5 מתוך 36) לא ניתן לצפות בדפי מידע באנגלית (נציין כי מכלל אתרי האינטרנט שנבחנו, רק בשלושה יש מידע בשפה הרוסית – אתרי האינטרנט של המשרד לקליטת העלייה, של משרד התמי"ת ושל משטרת ישראל).

לדברי מר בועז דולב, ראש יחידת ממשל זמין ומנהל פרויקט תהיל"ה באגף החשב הכללי באוצר, האחריות לתרגום לערבית באתרי האינטרנט של המשרדים הממשלתיים מוטלת על נציגי המשרדים עצמם.

לגבי פורטל הממשלה (אתר gov.il), המצוי באחריותו, ציין דולב כי כיום חלק מן התכנים תורגמו לערבית וכי ברבעון השני של 2008 יחל תהליך תרגום מקיף יותר. עוד ציין, כי כיום יש מעט מאוד כניסות של גולשים לאתרי האינטרנט שכבר תורגמו לערבית, לטענתו בין השאר עקב חשש של ציבור מקבלי השירות שהמידע בערבית אינו מהימן. נוסף על כך, יש כיום בעיה מבנית, משום שמערכות המידע עצמן הן בעברית, ולכן יש לבחון כיצד שינוי הגישה כלפי הציבור באינטרנט ייתרגם לעבודה עם בסיסי הנתונים של המשרדים.¹⁰

במכתב תשובה של מנכ"ל משרד האוצר, מר ירום אריאב, לנציגת ארגון "מוסאוא", עו"ד רגייה אבו עקל, בנושא נגישותם של תכנים בערבית בפורטל הממשלה, מציין אריאב כי נושא תרגום תוכני הפורטל לערבית מטופל, וכי נערך עבור יחידת ממשל זמין מחקר מקיף בנושא הרגלי הגלישה במגזר הערבי. בעקבות המחקר הוחלט על גיוס צוות עובדים לשם תרגום לערבית של פורטל הממשלה ושל מערך הטפסים והתשלומים. בשנת 2008 מתוכננת העסקתם של 5–10 עובדים בתרגום תוכני אתר האינטרנט.

אריאב מסכם את דבריו כך: "משרד האוצר ומערך ממשל זמין רואים חשיבות עליונה בשיפור השירות לאזרחים בכלל ולאזרחים הערבים בפרט. זאת, מתוך החשיבות הרבה אשר הממשלה מייחסת לצורך בנגישות כלל האזרחים במדינה לשירותים ולמקורות המידע הנמסרים על גבי הרשת. לאור זאת, הוקצו כאמור משאבים בלתי מבוטלים – הן תקציבים והן כוח-אדם – ונכתבה תוכנית עבודה מסודרת; כל אלו נועדו להגשים את התכליות האמורות, ובכללן יצירת קשר בלתי אמצעי בין האוכלוסייה הערבית בישראל לבין הרשויות".¹¹

את הממצאים והעמדות שהוצגו בנושא עד כה יש לבחון לנוכח מעמדה המשפטי של השפה הערבית, ונושא זה ייבחן להלן.

⁹ על-פי כתבה בעיתון, "רק מעט יותר מ-1% מכלל דפי המידע הממשלתיים באינטרנט מופיע בערבית (110 מתוך 8,258)"; יואב שטרן, "הממשלה תתרגם לערבית את האתרים הרשמיים", הארץ, 15 בינואר 2008.

¹⁰ בועז דולב, ראש יחידת ממשל זמין ומנהל תהיל"ה, אגף החשב הכללי, משרד האוצר, דואר אלקטרוני ושיחת טלפון, 3 בפברואר 2008.

¹¹ מר ירום אריאב, מנכ"ל משרד האוצר, מכתב לעו"ד רגייה אבו עקל, "מוסאוא", 30 בדצמבר 2007. נתקבל באמצעות דואר אלקטרוני ממר יובל וולמן, עוזר למנכ"ל משרד האוצר, 3 בפברואר 2008.

3. מעמדה של השפה הערבית בישראל

סוגיית מעמדה המשפטי של השפה הערבית בישראל רלוונטית לענייננו שכן בירורה יסייע לבחון אם ניתן להטיל חובה על משרדי הממשלה והרשויות לתרגם את התכנים באתרי האינטרנט שלהם, כולם או חלקם, לשפה הערבית. להלן התייחסות קצרה וחלקית לנושא רחב זה.

החוק הישראלי לא התייחס באופן ישיר לקיומן של שפות רשמיות בישראל או להשלכות האופרטיביות שיש למעמד זה של שפה רשמית. החוק בסוגיה זו נשען על חקיקה מנדטורית. סעיף 82 לדבר המלך במועצה, 1922, בתרגומו המקובל, קובע:

”שפות רשמיות

82. כל הפקודות, המודעות הרשמיות והטפסים הרשמיים של הממשלה וכל המודעות הרשמיות של רשויות מקומיות ועיריות באזורים שייקבעו על-פי צו מאת הנציב העליון יפורסמו באנגלית, בערבית ובעברית. בהתחשב עם כל תקנות שיתקין הנציב העליון, אפשר להשתמש בשלוש השפות במשרדי הממשלה ובבתי-המשפט. אם תהא כל סתירה בין הנוסח האנגלי של כל פקודה או מודעה רשמית או טופס רשמי ובין הנוסח הערבי או העברי שלהם, הולכים אחר הנוסח האנגלי.”¹²

על-פי האמור, לשפות אנגלית, ערבית ועברית יש מעמד משפטי מיוחד, **המחייב** את פרסומם של פקודות, מודעות רשמיות וטפסים רשמיים בשפות אלה, **והמאפשר** שימוש בשפות אלה במשרדי הממשלה ובבתי-המשפט. מעמדה של השפה האנגלית בוטל בסעיף 15(ב) לפקודת סדרי השלטון והמשפט, התש”ח-1948, אך מעמדה של השפה הערבית נותר על כנו.¹³

השפות עברית וערבית, אם כן, מקובלות כיום כשפות רשמיות במדינת ישראל, הן בשל דבר המלך במועצה והן בשל שורה ארוכה של פסיקות משפטיות בעניין זה. ואולם, בשאלה מה נגזר ממעמד זה של שפה רשמית, חלוקות הדעות.¹⁴ להלן נתייחס לביטוייה של סוגיה זו בפסק-דין של בית-המשפט העליון בשבתו כבג”ץ, בעתירה של “עדאלה – המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי” נגד עיריית תל-אביב-יפו.

¹² מתוך בג”ץ 4112/99 עדאלה – המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי נ’ עיריית תל-אביב-יפו, פ”ד נו (5) 393.

¹³ אמנון רובינשטיין בספרו מדייק: “הוראה זו לא שללה כליל את מעמדה הרשמי של השפה האנגלית, וביטלה רק את חובת הרשויות להיוקק לה. היא לא ביטלה את רשות האזרח להשתמש בה בכל משרד ממשלתי ובבתי-המשפט ואת החובה המקבילה להיענות לו אם ישתמש בשפה זו”; **המשפט הקונסטיטוציוני של מדינת ישראל**, מהדורה רביעית, תל-אביב: הוצאת שוקן, 1991 עמ’ 101.

¹⁴ במילותיו של השופט חשין: “המושג ‘שפה רשמית’ – באשר הוא – מושג רב-משמעי הוא; שמא נאמר: מושג מעורפל הוא, ותחום פרישתו יכול שישתנה מזמן לזמן ומשיטת משפט אחת למשנה. האמירה כי שפה פלוגית ‘שפה רשמית’ היא ברוריתניה, יש בה כדי להעיד, לכל הדעות, על ‘מעמד נעלה במיוחד’ שאותה שפה קנתה לה במדינה, ואולם נתקשה להסיק מסקנות משפטיות בנות-פועל וחד-משמעיות מעצם היותה של שפה פלוגית ‘שפה רשמית’. אכן, ברצותו יודע המחוקק לפרש ולפרט למה מכונן הוא באומרו כי שפה פלוגית שפה ‘רשמית’ היא. הנה-כי-כן, בקנדה הדו-לשונית לא סיפק עצמו המחוקק אך בקביעה החגיגית כי הלשון האנגלית והלשון הצרפתית לשונות ‘רשמיות’ הן במדינה, אלא הוסיף וטרח לפרט ולפרש בחוק גופו מסקנות אופרטיביות הנגזרות מ‘רשמיותן’ של אותן שתי לשונות. ובמקום שהחוק לא פירט ולא פירש משמעות היותה של שפה פלוגית שפה ‘רשמית’, יש כמסתבר דברים בגו, ושומה עלינו להיזהר מהסקת מסקנות אופרטיביות אך מ‘רשמיותה’ של שפה פלוגית. נושא השפה עדין הוא מכדי שניתן יהא למותחו או לכווצו כרצון איש ואיש”; מתוך בג”ץ 4112/99 עדאלה – המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי נ’ עיריית תל-אביב-יפו, פ”ד נו (5) 393, עמ’ 18 פסקה 10.

3.1. "עדאלה – המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי" נגד עיריית תל-אביב-יפו

בתביעה זו דרשה העותרת לחייב את הרשויות המקומיות המשיבות להוסיף כיתוב בערבית בכל השילוט העירוני בתחומן (שלטי הכוונה, הדרכה, אזהרה ומודיעין, למשל בדרכים ובמבני ציבור), הן באזורים שבהם מתגורר מיעוט ערבי והן באזורים אחרים, בגודל זהה לכיתוב בעברית ובכתיב נכון, בהתאם לכללי השפה. בית-המשפט קיבל את עמדת העותרת וחייב את הרשויות המקומיות להציב שילוט בערבית בתחומן.

מעניין להשוות בין סוגיית תרגום השילוט לשפה הערבית במרחב הממשי, הנדון בתביעה, ובין ענייננו כאן – תרגום לערבית במרחב הווירטואלי. למרות ההבדל המהותי, נראה כי ניתן ללמוד מפסק-דין זה כמה עקרונות הנוגעים לענייננו.

חשוב לציין שהשופטים ברק וחשין גורסים כי סעיף 82 לדבר המלך במועצה חל אך ורק על השלטון המרכזי ואיננו חל במישרין על השלטון המקומי. נראה כי כיוון שהעניין דנן – אתרי האינטרנט הממשלתיים – מצוי באחריות השלטון המרכזי, הרי ממילא סעיף 82 חל במקרה זה (לא נבחנת במסמך זה השאלה מה נכלל בחובות הפרסום מתוקף סעיף 82).

השופט אהרן ברק מתאר בהרחבה את העקרונות המשפטיים שבבסיס סוגיית השילוט בערבית. נציג להלן את עיקרי דבריו.

כיוון שהשופט ברק איננו מוצא בדבר המלך למועצה או בכל מקור חקיקתי אחר עיגון לחובת השילוט בערבית ברשויות המקומיות, הוא פונה לבחון את התכליות המיוחדות של הסמכות להציב שילוט ואת התכליות הכלליות של השיטה המשפטית.

בין התכליות המיוחדות של הסמכות להציב שילוט שמונה השופט ברק: לאפשר את התמצאות התושבים, לאפשר להם לקבל מידע על השירותים העירוניים ולהזהירם מפני סיכונים שונים. על המטרות האלה להתקיים באופן שלא יפגע בנהירות האמור בשלט.

בין התכליות הכלליות של החוק מונה השופט ברק את מימוש זכותו של אדם לשפתו ואת חופש הלשון (תכליות שהוא מבסס, בין השאר, על הכרזת העצמאות, הקובעת כי מדינת ישראל "תבטיח חופש דת, מצפון, לשון ותרבות") ואת הבטחת השוויון, שממנה נובעת החובה להבטיח שימוש שוויוני בשירותים.

אל מול שתי תכליות אלה, אשר על-פי השופט ברק משתמע מהן הצורך בשילוט בשפה הערבית, הוא מונה שתי תכליות כלליות נוספות: השמירה על מעמדה של השפה העברית והשפה העברית כמרכיב בלכידות הלאומית ובריבונות המדינה. בהינתן תכליות אלה, יכול שתהיה בעייתיות בשימוש בשפה הערבית בשילוט ציבורי.

השופט ברק קובע בסיכום דבריו כי בהכרעה בין התכליות הסותרות גוברות אלו המצדדות בהטלת חובת שילוט בערבית. השילוט בערבית, לדידו, מאפשר לתושב הערבי להתמצא ברחבי עירו, לעשות שימוש

בשפתו וליהנות באופן שוויוני משירותי העירייה.¹⁵ לעניין מעמד השפה העברית מבהיר השופט ברק כי אין פגיעה של ממש במעמדה. לעניין הלכידות הלאומית והריבונות המדינית הוא מציין כי למרות החששות בהקשר זה, הוספת שילוט בערבית בכלל ואזורי העיר יש בה רק פגיעה קלה בערכים אלה. לסיכום, השופט ברק פוסק כי יש להוסיף כיתוב בערבית לצד הכיתוב העברי. לגבי לוח הזמנים לשינוי קובע השופט ברק שלושה טווחי זמן: לשילוט חדש או שילוט שיוחלף – הוספה מיידית; לשילוט ברחובות ראשיים ובמוסדות עירוניים – תוך שנתיים; בשאר השלטים העירוניים – תוך ארבע שנים.

3.2. נקודות לדיון

שתי שאלות עיקריות עולות לדיון לאור פסק הדין שהוצג לעיל. הראשונה נוגעת לעצם חובת התרגום של תכנים באתרי האינטרנט של הממשלה, והשנייה – להיקף התוכן שאותו יש לתרגם. העקרונות שהשופט ברק מתווה רלוונטיים גם לענייננו – הן התכליות המיוחדות: לאפשר נגישות, זמינות ויכולת התמצאות במידע ובשירותים הניתנים, והן התכליות הכלליות: חופש הלשון והבטחת השוויון בקבלת שירותים. כאמור, לעומת אלו ניצבים החששות מפגיעה במעמד השפה העברית, בלכידות הלאומית ובריבונות המדינה.

במידה מסוימת נראה כי ההוראות שקבועות כיום במדריך הסטנדרטים לאתרי האינטרנט של הממשלה מתייחסות לפריטים שיש לתרגם מתוך האתרים במונחים של שילוט: עיקר הטקסטים בשפה הערבית הקיימים באתרי אינטרנט אלו מכוונים את האזרח דובר הערבית כך שיוכל לקבל שירות, אולם השירות גופו ניתן על-פי רוב בשפה העברית. יש מקום לשער שאוכלוסייה שאיננה דוברת עברית מוגבלת כיום ביכולתה לקבל שירותים באמצעות האינטרנט בשפה הערבית. אולם מציאות זו איננה ייחודית למרחב הווירטואלי, שכן בחלק ניכר ממושרדי הממשלה עצמם יתקשה דובר הערבית לקבל שירות ולמלא טפסים בשפתו.

נראה, אם כן, כי יש לבחון לא רק את המידע ואת השירותים הניתנים באמצעות אתרי האינטרנט הממשלתיים אלא את כלל סוגיית השירותים בשפה הערבית ואת השלכותיה הנרחבות על מתן השירות. יש לשקול גם את העלויות הגבוהות הצפויות עקב מהלך של תרגום מסיבי ואת נחיצותו של תרגום כזה – במובן המעשי ובמובן ההצהרתי. יש לציין כי חלק ניכר מן הציבור המשתמש בטכנולוגיות חדשות יחסית (דוגמת האינטרנט) מתאפיין בגיל צעיר יחסית, בידיעת השפה העברית וביכולת גבוהה יותר לרכוש שפה.

¹⁵ יש לציין כי השופט מישאל חשין, בדעת מיעוט, חלק על עמדתו של השופט ברק וגרס וסבר כי אין להיענות לדרישת העותרת.